

De Speeltoren

7. Hakvoort

In een havenstad mag het ambacht van scheepsbouwer natuurlijk niet ontbreken. Rechts van je is de plek waar al sinds 1726 schepen gebouwd worden. Dit heette toen de 'Grote Helling'. De schuin aflopende oever was de ideale plek om grote schepen te water te laten. Ook nu nog worden er op de plek van de 'Grote Helling' schepen gemaakt. Hier zit nu Hakvoort, de grootste scheepswerf in de omgeving van Monnickendam. Tot ongeveer 1980 maakte Hakvoort vooral binnenvaartschepen zoals bidders en kwakken. Maar ook Noordzeekotters, sleepboten en Shell-tankers.

Tegenwoordig zijn plezierjachten de voornaamste bron van inkomsten. Logisch, want sinds de bouw van de Afsluitdijk in 1932 werd er steeds minder gevestigd en handel gedreven. De schepen die vroeger vertrokken naar andere handelssteden aan de Oostzee, in Engeland, Frankrijk en België, konden het IJsselmeer en Monnickendam immers niet meer bereiken. Hierdoor verloor Monnickendam veel van zijn glans, maar daarvoor in de plaats nam de pleziervaart juist toe. Wanneer het goed weer is, staat de schuifdeur van Hakvoort nog wel eens open. Zodat je van een afstand een blik kunt werpen in de werf.

>> Vervolg de Havenstraat.

Waardebon restaurant De Waegh

Een gratis kopje thee/koffie/cappuccino bij een heerlijk stuk huisgemaakte appeltaart voor € 3,75 per persoon, voor maximaal 4 personen, in Restaurant De Waegh, Middendam 5-7. Niet geldig in combinatie met andere acties en/of aanbiedingen. Maximaal 1 (originele) waardebon per klant. Niet inwisselbaar tegen contanten. Looptijd actie: 12 februari t/m 29 februari 2016. Let op: restaurant De Waegh maandags gesloten.

8. Vloten

Tot de afsluiting van de Purmer Ee rond het jaar 1400 was Monnickendam een belangrijke zeehaven die Amsterdam naar de kroon stak als belangrijkste stad van de regio. Maar om overstromingen in het achterland te voorkomen, besloot de Graaf van Holland om de Purmer Ee af te sluiten. In ruil daarvoor kreeg Monnickendam uitgebreidere accijsrechten. Dat leek een goede deal, maar was het zeker niet. De Monnickendammers wisten namelijk niet dat de zeehaven zou verzanden door de sluiting van de rivier. Daardoor konden grote zeeschepen de haven niet meer bereiken en voeren ze voortaan door naar Amsterdam. Zo leidde de afsluiting van de Purmer Ee tot het verval van Monnickendam en de bloei van haar concurrent Amsterdam. Monnickendam veranderde in een doorvoerhaven voor goederen van en naar onze hoofdstad.

Momenteel is Monnickendam de grootste jachthaven van Nederland. 's Zomers trekt de stad veel watersportliefhebbers aan die onder meer gaan zeilen op het IJsselmeer. Ook heeft de stad een grote bruine vloot van ongeveer 18 historische schepen, zoals tjalken, bidders en klippers. Grote kans dat je er hier één ziet liggen. Deze bruine vloot heeft zijn naam te danken aan de zeilen die vroeger vaak bruin waren. Tegenwoordig is dat niet altijd meer het geval. Een van deze zeilschepen is de Loungeklipper, de bruine vloot in een nieuw jasje Dit schip is geheel ingericht voor teamtrainingen en tochten met vrienden en familie voor een weekend of een dag.

>> De Havenstraat wordt Haringburgwal. Na de bocht sla je linksaf het Noordeinde in.

9. Gevelstenen op het Noordeinde

Monnickendam bezit veel gevelstenen, zowel oude als nieuwe. Om een adres aan te duiden gebruikte men - in de tijd van houten huizen - uithangborden, daarna kwamen gevelstenen. Op het Noordeinde zijn verschillende mooie gevelstenen te zien.

>> Loop naar nummer 97, vervolgens loop je verder en zie je onderstaande gevelstenen.

- Nummer 97, Een boekenstalletje en de Vier Elementen.
- Nummer 95, Maria Bootschap, een van de mooiste stenen van Nederland
- Nummer 81, Cornelis Pieters Schypper ant roer
- Nummer 79, Ynde Melckman

- Nummer 71, Elia door de raven gevoed
- Nummer 78, De Schulp
- Nummer 29, De Rode Haan
- Nummer 34, In de Dolfyn
- Nummer 21, Bruinvis
- Nummer 26, In de Bonten Os
- Nummer 13, Jan Nieuwenhuijzen

10. Posthoorn (Noordeinde 43)

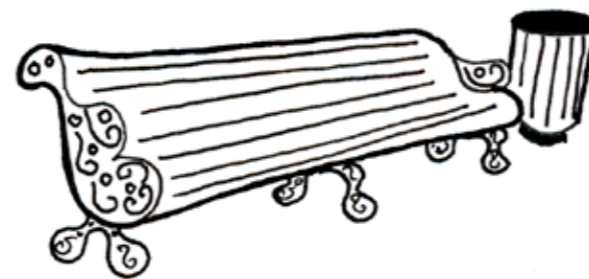
Het vervoer van goederen en mensen van en naar Monnickendam gebeurde vooral over het water. Door de ligging vormde de havenstad een belangrijke verbinding tussen de zee en het achterland. De goederen moesten echter ook ergens opgeslagen worden en mensen moesten er regelmatig overnachten. Zo ontstond De Posthoorn, een herberg voor gasten en een overslag voor de goederen. Toen Monnickendam zijn functie als belangrijke zeehaven verloor, bleef De Posthoorn een hotel. Zo was Napoleon Bonaparte hier logé in de uit 1697 stammende regentenwoning. Ook nu kan men in het hotel met restaurant nog genieten van de rijkdom en grandeur van de Gouden Eeuw.

>> Loop door naar Noordeinde 1 'Liefde keer 3' en aan de overzijde Noordeinde 2 'De Speeltoren'.

Woensdag 10 februari, Noordeinde 1 in Monnickendam

"Iedereen verdient liefde en heeft liefde nodig," vertelt stadsgezicht Christa Tuijp. De ondernemende Christa probeert door middel van haar woonwinkel 'Liefde keer drie' mensen met een kleiner budget tegemoet te komen. Waar moet je in Monnickendam zeker een bezoekje brengen? "Het Waterlandmuseum De Speeltoren, dat is écht een leuke plek! Monnickendam heeft een beschermd stadsgezicht met historische gebouwen en huizen, met mooi gerestaureerde gevelstenen. Alleen de wandeling er naartoe is al een genot. Ik vind de middeleeuwse Speeltoren het mooiste gebouw van Monnickendam, zowel van buiten als van binnen. Er zijn veel betrokken vrijwilligers die zich allemaal inzetten om de geschiedenis van de stad levend te houden. Zo leuk om die passie bij hen te zien! Ik herken daarin ook een stukje van mezelf: met enthousiasme en liefde mensen ontvangen."

11. De Speeltoren

Voor de schepen was het 's nachts vaak moeilijk om Monnickendam veilig te bereiken. Het was pikkedonker op zee en de haven lag beschut achter het eiland Marken. Om de boten in het donker de weg te wijzen, was er een vuurtoren. Nou ja, eigenlijk hadden de Monnickendammers de speeltoren omgedoopt tot vuurtoren. Het was toen namelijk het hoogste punt van de stad. Brandende potten met pek bovenin de toren wezen de Zuiderzeeschippers de weg. De Speeltoren had toen nog geen piek, deze is er later opgebouwd. Behalve voor de vissers, was de Speeltoren ook belangrijk voor andere ambachtslieden in Monnickendam, namelijk voor beiaardiers. Zij bespeelden het uitgebreide carillon van de toren. En ook al is Monnickendam niet meer de bruisende havenstad die het toen was, toch bespeelt de stadsbeiaardier nog steeds elke zaterdagochtend dit indrukwekkende muziekinstrument. Hij wordt hierbij begeleid door de bewegende beelden van een godin en ruiters bovenin de toren. Een uniek spektakel, in het bijzonder omdat dit het oudste nog werkende carillon ter wereld is.

>> Ga verder door rechtsaf de Kerkstraat in te lopen.

12. Gevelstenen in de Kerkstraat

Ook hier zijn weer hele bijzondere gevelstenen te zien. Boven de Gruttersteeg zie je 'De Rosmolen'. Boven nummer 54 zie je 'De Gulden Hand' Dit is het huis van Herman van Elteren, de initialen in de hand zijn van zijn dierbaren. Nummer 36, Kleren maken de man. Nummer 32, een jaartalsteen '1620'. Nummer 24, een kleine jaartalsteen '1638'. Nummer 12, Verhaal over onderduikers in de Tweede Wereldoorlog.

- Nummer 10, Op 't Doelenpadt (oude naam van deze straat)
- Nummer 6, 't Knooppunt

>> Na nummer 6 ga je links het Zonnepad op, aan het einde met de bocht mee naar links en vervolgens kun je rechts over een bruggetje naar Weezenland. Na de brug ga je linksaf.

13. Weeshuis, Weezenland 16

Hier, in het voormalige weeshuis aan je linkerhand, wordt nog steeds regelmatig een oud ambacht uitgeoefend, namelijk dat van touwslager. Touwslagers waren onmisbaar in een havenstad als Monnickendam. Alle schepen die gebouwd en gerepareerd worden hebben touwen nodig. Van dunne lijnen om de zeilen strak te trekken tot dikke touwen om de boten vast te leggen aan de wal. Daarom waren er tijdens de hoogtijdagen in Monnickendam veel touwslagerijen, waar touwen geproduceerd werden. Deze zaten vaak buiten het stadscentrum, want voor het maken van touw was een lange touwbaan nodig. Hier spanden en vlochten de touwslagers over een lengte van tientallen meters hun touwen. Deze maakten ze van vlas en hennep. Het vlecht patroon en de dikte van het touw waren afhankelijk van waar het eindproduct voor bedoeld was.

>> Volg het Weezenland verder, ga linksaf de Beestenmarkt in en over de brug ga je rechtsaf 't Zand op. Als je deze uitloopt kom je weer bij het beginpunt.

Colofon:
Fotografie: Ruben Timman/EO, Shutterstock
Illustraties: Mariska Vos

Geloof en een Hoop Liefde wordt iedere dag uitgezonden op NPO 2 om 18.10 uur.
Blijf op de hoogte van het programma via eo.nl/geloofeneenhoopliefde
Facebook.com/geloofeneenhoopliefde | Twitter: @ghl_eo

Kefah met Aart Startjes

Wandelen in
Monnickendam
Wandelafstand: 2 km

De Waegh

Geloof en een Hoop Liefde Wandelen in Monnickendam

In Geloof en een Hoop Liefde gaan wij dagelijks op pad met bekende en onbekende dorpsbewoners die ons wegwijs maken in de lokale dorps-gewoonten en -gebruiken. Ook in Monnickendam leverden deze persoonlijke ontmoetingen innemende, inspirerende en ontroerende verhalen op. Ga net als wij op ontdekkingsstocht door het hart van Monnickendam. Maak kennis met de vele bezienswaardigheden van de stad en de mooie verhalen die horen bij haar rijke verleden.

Veel plezier tijdens de Geloof en een Hoop Liefde - Wandeling!
Hella, Mirjam, Kefah en Herman

Vertrekpunt Informatiepunt Waterland aan Zuideinde 2

1. Informatiepunt Waterland

We beginnen voor het Informatiepunt, vlak bij de plek waar Monnickendam gesticht is. Zo'n 800 jaar geleden bouwden monniken hier aan de Middendam een kerkje. Ze kozen heel bewust voor deze locatie. Door de samenkomst van de Noorder- en Zuiderdijk was hier een hoog gelegen terp ontstaan. Zie je dat de wegen aan beide kanten van de sluis nog steeds licht omhooglopen? Al snel groeide Monnickendam uit tot een echte stad. Dat kwam vooral door haar gunstige ligging, aan de Zuiderzee, op het middelpunt van de route tussen de handelssteden in Frankrijk en de Hanzesteden in Noord-Duitsland. Bovendien konden schepen via de rivieren en kanalen in het achterland van Monnickendam makkelijk de haven van Amsterdam bereiken. Dat scheelde hen een hoop tijd. Want anders moesten ze om het eiland Pampus heen varen, een tocht die door de sterke stroming erg lang kon duren. Door via de sluis bij Monnickendam te varen, voorkwamen handelsschepen dat ze dagenlang letterlijk 'voor Pampus lagen'.

>> Vervolg de route door links aan te houden en ga over de sluis. Steek daarna de straat over richting de Waegh.

Maandag 8 februari, De Waegh, Middendam 5-7

Herman ontmoet Monnickendammer Hans de Jong. Vroeger brouwde de Franciscanessen in Monnickendam bier van slootwater. Nu heeft hij het brouwen van bier nieuw leven ingeblazen met zijn bierthjes De Monnick. Volgens Hans is het brouwen monnikenwerk! Zou er nog slootwater in worden verwerkt voor de aloude smaak? Herman mag 't eindresultaat proeven en doet dit bij De Waegh.

2. De Waegh, Middendam 5-7

Het imposante gebouw dat je voor je ziet is de Waegh. Tegenwoordig is het een restaurant, maar vroeger was het hét economische middelpunt van de stad. Hier werden voedingsmiddelen zoals vis, boter, graan en kaas verhandeld. De handel gebeurde onder de overkapping en binnen. De ramen waren toen gewoon open, waardoor de waag een soort overdekt marktplein was waar iedereen in- en uitliep. Alles wat er verhandeld werd, moest ook worden gewogen. Daarvoor gebruikten de Monnickendamers een grote weegschaal. Deze kun je nog met eigen ogen bekijken. Wanneer je door de ruiten naar binnen kijkt, zie je de balansarm van de oude weegschaal nog hangen. Maar de Waegh had veel meer functies. Het was ook het hoofdkwartier van de brandweer, schut-terij en deed dienst als gasthuis. Arme inwoners van de stad, die weinig te eten hadden, konden in de Waegh een bord pap halen. Troet heette deze mix van havermout en gort. Een apart goedje, waar de Monnickendamers hun bijnaam 'Troeters' aan te danken hebben.

>> Loop terug de sluis over en vervolg de route aan de overkant van het water de Gooische Kaai op.

3. Vroegere bierbrouwerijen, bij beeld Pieter Florisz

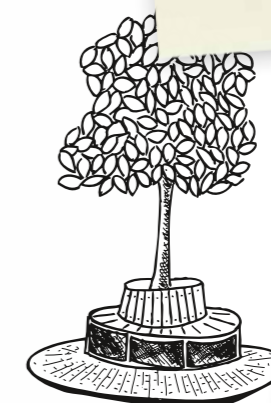
Monnickendam was tot 1400 een belangrijke zeehaven. Zeelieden moesten genoeg proviand inslaan voor hun reis. Bij voorkeur eten en drinken dat lang houdbaar was. Zoals gezouten vis, beschuit en bier. Inderdaad bier, de belangrijkste volksdrank in de late middeleeuwen. Want water was vaak verontreinigd, wijn was duur en koffie en thee waren luxeproducten. Sinds 2015 heeft Monnickendam weer eigen bieren, gebrouwen naar oud recept. De namen verwijzen terug naar vroegere tijden: de Roode Vos, Mariëngaarde en Witte Lelij. Het wordt gebrouwen in een brouwerij in Volendam.

>> Vervolg de route rechtdoor op de Gooische Kaai en ga aan het einde linksaf de Langebrug over.

Woensdag 10 februari, De Stegh, Brugstraat 5 in Monnickendam

Visverwerking hoort bij de handel waar Monnickendam goed in was. Een van de bekende visverwerkers was Lange Ben. Deze Ben Miedema verwerkte makreel en haring. Zoons Ruud en Ton zetten de handel voort. In de uitzending haalt Hella Ruud op bij het praathuis, voorheen de visafslag. In het praathuis komen elke dag de oude Monnickendamers bij elkaar om te kletsen over het Monnickendam van weleer en van vandaag. De oude rokerij van de Miedema's ligt naast het praathuis. Wim, de broer van Ruud en Ton, zat eerst ook in het bedrijf van zijn pa, ging wat anders doen maar bleef in de handel want: "Wij zijn met handelsbloed overgoten." Wim heeft het roken niet vaarwel gezegd want voor de lol rookt hij natuurlijk nog steeds visjes. Tijdens het roken vertelt Wim wat voor mensen de Miedema's zijn. Zus Ank zit ook in de handel maar dan van mannenkostuums. Zij vertelt welk drama het gezin trof en hoe dat hun leven beïnvloedde. Maar ook zij als een echte Miedema, geniet juist van het leven.

Praathuis De Stegh

kanalen in het achterland van Monnickendam makkelijk de haven van Amsterdam bereiken. Dat scheelde hun een hoop tijd, want anders moesten ze om het eiland Pampus heen varen, een tocht die door de sterke stroming erg lang kon duren. Door via de sluis bij Monnickendam te varen, voorkwamen handelsschepen dat ze dagenlang letterlijk 'voor Pampus lagen'.

>> Loop door de Brugstraat en loop rechtsaf de Havenstraat in.

6. Visrokerij

Links van je zie je visrokerij De Boer. Dit is de enige overgebleven visrokerij van de vele die er rondom de haven zaten. Monnickendam stond bekend als visrokerij stad. In de glorie-dagen waren rondom de haven van Monnickendam meer dan 30 traditionele rokerijen te vinden. Kijk maar eens omhoog, naar de daken van de gebouwen in deze straat. Je ziet dat sommige panden wel heel veel schoorstenen hebben. Daaraan zijn de oude visrokerijen te herkennen, want het roken van vis gebeurde boven smeulende houtvuren in 'hang' ruimten waar vis hangt in de rook van deze houtvuren. Hiervoor gebruikten de rokerijen meestal eikenhout. Dit resthout van de scheepswerven was in overvloed aanwezig. Door diverse strenge milieueisen verdwenen langzamerhand deze rokerijen en daarbij ook de zo stadsbepalende levendigheid én kenmerkende geur die daarbij hoorde.

4. Visafslag 'De Stegh'

Schuin voor je, aan het einde van de brug, zie je een vierkant stenen gebouwtje. Dit is 'De Stegh', de oude visafslag. In deze voormalige visafslag zit al jaren het praathuis de Stegh, voor de wat oudere Monnickendammer mannen, die hier op wekdagen van 10.30-12.30 uur bij elkaar kunnen zijn met koffie of thee en veel gezelligheid. De Vereniging Oud Monnickendam heeft dit pand overgenomen en daarmee is het Praathuis onderdeel geworden van deze vereniging.

5. Marker Veerhuis

Rechts voor je zie je het Marker Veerhuis liggen, de ontmoetingsplek en het wachtlokaal voor de mensen die op de boot naar het eiland Marken wachtten. Loop voor het havenkantoor rechts de steiger op, naar de kade met een bankje. Je staat nu op de kade waar de boot van en naar Marken vroeger aanlegde. Wanneer je over het water kijkt, zie je rechts de landtong Hemmeland. Daarachter ligt Marken. Tegenwoordig gaat de boot niet meer. Het voormalige eiland is nu via een dijk met de auto bereikbaar. Vroeger konden schepen via de rivieren en

Waardebon restaurant De Waegh

Een gratis kopje thee/koffie/cappuccino bij een heerlijk stuk huisgemaakte appeltaart voor € 3,75 per persoon, voor maximaal 4 personen, in Restaurant De Waegh, Middendam 5-7. Niet geldig in combinatie met andere acties en/of aanbiedingen. Maximaal 1 (originele) waardebon per klant. Niet inwisselbaar tegen contanten. Looptijd actie: 12 februari t/m 29 februari 2016. Let op: restaurant De Waegh maandags gesloten.

